

РАУФ
ПАРФИ

Хотирот

ШЕЪРЛАР

Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти

Тошкент — 1975

П $\frac{70403-000-95}{352(06) - 75}$ 44--75

© Гафур Гулом номидаги Адабиёт ва санъат нашриёти, 1975

*Отам Парфи Муҳаммад-Амин Норқучоқ
хотирасига таъзим ила бағишлайман.*

Муаллиф

ХОТИРОТ

Сизнинг беғам яшашингизга
Ҳалал бермайдими хотирот?

И О Г А Н Н Е С Р . Б Е Х Е Р

Хотирот—дарахтзор, ўрмоним менинг,
Шивирлайдир унда зангор япроқлар...
Неки кечмиш, ўрмонимда қолмишдир...

Қ А Й С И Н Қ У Л И Е В

* * *

Дарё каби доимо уйғоқ,
Интилишим тоғ қадар баланд.
Олис йўлга отландим, бироқ,
Меҳрим билан, муҳаббат билан,
Эй, кўнглимга тугилган Ватан.

Хотиралар сўзлар ҳар бир тош,
Эсдаликлар ёғади осмон.
Тирикликнинг шоҳиди қуёш
Эсламақдан тинмайди ҳамон.
Онажоним, оҳ, Ўзбекистон.

Чақиради тоғлар, дарёлар,
Яна йўлга чорлайди мени.
Мени чорлаб қуёшлар ёнар—
Урганадир ёниш илмини,
Чақиради тоғлар, дарёлар.

Ҳали, олдда қанчалар доvon—
Утгунимча то уни босиб,
Сўйла, наҳот битадир дармон,
Кўзларимнинг тугар зиёси?!
Ҳали олдда қанчалар доvon...

Ўзбекистон, энг ширин бўса
Кабиларимда уриндинг.

Мен олисга отланар бўлсам
Юракларим бўлиб кўриндинг.
Онажоним, оҳ, Ўзбекистон.

Дарё каби доимо уйғоқ
Интилишим тоғ қадар баланд.
Олис йўлга отландим, бироқ
Сенга бўлган садоқат билан,
Эй, кўнглимга йўғрилган Ватан.

1967

* * *

Янги тонг.
Тонгда эриб кетди
Кеча.
Уйқусини қувиб кўчанинг
Автолар шовқин солиб кечар.

Дунё сўрармидим сендан,
Дўстим, шу дақиқа.
Шунчаки, тонг нафаси янглиғ
Табассуминг керак
Фақат.

1962

* * *

Айланиб тушар қор йўлимга..
Қўлингни қўйгил ёр, қўлимга.

Сен қолдинг муҳр каби лабимда.
Сен — бир дард асабий, қалбимда.

Қўзимга беркитай, ва лекин
Ёшдай оқиб кетма, севгилим.

1963

* * *

Оғушига олар кундузни
Кундуз каби бу ёруғ кеча...
Кечаларнинг кечалик ёди
Аста тонгинг майидан ичар.
Кузатиб қўй тунлар ёдини...

1963

ШЕЪРИЯТ

Асқад Мухторга

Шеърият, сен одамзод руҳида, илк бор яралдинг,
Бунёд бўлдинг
Ер ва дунё аталган юртда.

Сен бор эдинг ҳаётбахш сувда,
Учар шамолда, иссиқ тупроқда.
Сен бор эдинг Прометей келтирмаган ўтда.
Кейин даврлар, асрлар.

Атом асри кейин..
Дунёни қайта қурмоқ,
Ишончга ишонтирмоқ мумкин бўлмасди,
Сени билмасдан.

Сени таниганнинг
Қўлларига дармон бердинг, кўзларига нур.
Бош отганда улуғ жангда ўлимга мағрур —
Улими гўзал эди сени таниганнинг.

Ўлим—маңгу яшамак каби туюлди у дам.
Лекин кимдир,
Еқа йиртди, сени унутди,
Талвасада бақирди, сени танимасдан увол ўтди
оламдан.

Ўзи танҳо қолиб кетди
Қузғунларга

Ширин емак бўлиб

Бир бурда...

... Шу оддий сув мавжида,

Заррин япроқларнинг кўксида Навоий туғилар.

Суронларда Нозимнинг овози.

Гардандан гирдоб каби қуюлар — Элюар.

Вужудимнинг ҳар бир ҳужайрасида

Сўзларнинг содиқ қўшини, —

Тинчлик, Влади — Мир,

Жаҳонни эгалла қўшиғи!

Йўқ, ҳали йўқ,

Маяковский экватор бўйлаб

Сенинг юрагингдан

Отилган ўқ...

Юксак орзулари бордир шоирнинг.

Юксак орзулари.

Шоирларда бўлар

Фақат — эзгу ният.

Қалам, қалам эмас,

Бонгга зарб ила урилгувчи чўқмор,

Ундан таралгувчи садо ва акс садо сен —

Шеъринят!

Зарб!

Оқ қоғоз узра,

Гўё ёруғ жаҳон узра урилар қалам!

Зарб!

Черковлар, масжидлар титрар,

Жуда ёмон, жуда ёмон оллоҳига ҳам.

Зарб!

Қасрлар, тахтлар ёвузликлар шаклида йиқилди...

Шоир кулди,

Оллоҳни тан олмаган

Коммунистик башарият

Таниб олди муқаддас, деб сени, Шеъринят.

1964

УЧИНЧИ ДҮСТ¹

М. Б.

Тахтада гезариб ётган қонли хат,
Қонли суврат, қонли най, бошқа... Унга барибир.
Асрай олмадик-ку уни.
Топшириб қўйдик-ку, дўстим.

Биз энди бу ерда,
Бу Ерда
Учинчи дўстнинг тўла
Финжонини ичиб яшаймиз.

Биз энди она-Ер — нажотнинг
Иссиқ бағрига қачон етармиз, қачон?!
Учинчи дўстнинг тўла
Финжонини ичиб яшаймиз-да энди.

Кимларнингдир учинчи дўсти бўлиб қолармиз,
балки...

Учинчи дўсти бўлиб.
Уларни ўйлаб.. Учинчи дўстнинг тўла
Финжонини ичиб яшаймиз-да энди, дўстим.

1973

1 Д. Мирзашвили ва Т. Пицхелауриларнинг «Учинчи дўст» асарига ёзув.

БЕТХОВЕН

Ҳозир сўнг зарб ила узилажак тор,
Наҳот, ҳар не абас, ҳаммаси битар.
Ўзинг қўлла мени, эй буюк даҳо,
Қандай саодатдир бу сўнгни садо?!

Шивирлар, ҳайқирар бепоён денгиз,
Мен уни сипқормоқ истайман танҳо.
Фақат сен кўзингни бағишла, Зиё,
Фақат сен Жасорат, қўлингни бер тез.

Балки бу Осмон — Орзу садоси,
Денгиз — хаёлларин садосидир бу,
Ҳақиқат қошида қасамдир эзгу.

Суюкли Инсонга балки видоси...
Ҳозир сўнг зарб ила узилажак тор —
Сўнгни зарб ҳаётин яшамак даркор.

1973

ОНА ТИЛИМ

Офтоб фарзандидир олтин далалар,
Мўл-мўл нурун сочар бош узра балқиб.
У сенинг тилинга айтар аллалар
Офтобдек ардоқли, эй Она халқим.

Мен эрка ўғлингман, гоҳ шеър айтурман,
Гоҳ тушиб олурман еўқмоқ, изингга.
Сени ёзмак учун ортга қайтурман,
Сени ёзажакман букун кўзимга.

Гўё қисмат дея, оятлар ёзиб,
Шундай судраб олиб кирарлар жангга.
Бас, не кўргуликдир, нима гап ўзи,
Бу не талотумдир, айтиб бер менга?

Наҳотки умрбод ўртаса ўйлар,
Умрбод занжирбанд этса хотирот?!
Навий байтига ўхшайди — йўллар.
Бу тошлар Ҳамзанинг қотили, ҳайҳот...

Абут-турк ўтмишдан қолган ривоят,
Бироқ сен борсан-ку ўзбек элида..
Шоир, шеър айтмоққа сен шошма фақат,
Улуғ Алишернинг қутлуғ тилида.

Бу олис қуёшдир, куйиниб ёнар,
Олис эсдалиқдир бўлмайди адо.
У қачон туғилган, билмас пайғамбар,
У қачон сўнади, билмайди худо.

Сен-да абадийсан, эй она тилим,
Сенда аён бўлгай шафқатим, қаҳрим.
Ҳеч қачон ҳеч кимса ололмас юлиб,
Ҳақиқатни юлиб ололмас, бағрим.

Қара, йигирманчи аср аъмоли
Барчанинг бошида бирдек беомон..
Ва лекин Лениннинг ғолиб хаёли
Менинг хаёлимга ўхшар, онажон.

Офтоб фарзандидир олтин далалар,
Мўл-мўл нурин сочар бош узра балқиб.
У сенинг тилингда айтар аллалар,
Офтобдек ардоқли, эй, менинг халқим.

1965

* * *

(Ҳазил)

— Бир шеъримнинг, қаранг, боши йўқ,
Кесилган-ку, қаранг, оёғи —
Муҳаррирга боқдим, кўзим лўқ, —
Ахир қандоқ бўлар у ёғи?!

— Тилингни тий, — деди муҳаррир, —
Яхшиликни билмаган ҳамак.

— Кечирингиз... лекин кўп оғир
Ёлғиз қорин билан яшамак.

1971

РОНДЕЛ

Хайрлашдик... Уйнар капалак..
Биз асир бўлмадик лаҳзага.
Хайрлашдик бесўз, беюрак,
Бу боғ, бу гул келди ларзага.

Шабнамнинг соф қадаҳи синди..
Кулимизни совурди фалак —
Сен мендан айрилдинг, мен сендан.
Уйин тушар рангин капалак.

Уйнар, ўйнар, ўйнар капалак.
Бир лаҳзанинг фармони қолди.
Хайрлашдик. Бесўз. Беюрак.
Буюк Севги армони қолди...

Қандай гўзал, рангин капалак..

1962

ПАБЛО НЕРУДА УЛИМИГА

Ахир ўлдирмишдир қора машъал тутган машъум
шайтанат,
Қўрқоқлар ўлдирдилар,
Сотқинлар ўлдирдилар.
Шоирни. Инсонни.

Гарчи мумкин эмасдир асло
Уфқнинг бўйнига сиртмоқ-дор ташлаб
Ўлдирмоқ инсонни, Пабло.
Сўнди озодликнинг сўнгсиз осмони, Пабло.

Чатнади юлдузлар,
Сўндилар қақшаб.
О, буюк қайғунинг қора сувратин кўрдим.
Нафратнинг қошида турдим юзма-юз.

Нафасини ичига ютиб юборган ҳаво,
Дим,
Нафасини ичига ютиб юборган
Паблосиз.

Буюк танҳо ҳасрат. Шоир ва Дунё.
Сўз йўқ Сўзга,
Осмон тошиб кирар кўзга, сиғмас кўзга, Пабло.
Бу буюк ҳасратнинг мазмуни ўзга, Пабло.

Наҳот, Борлиқ — соқов.
Наҳот, Борлиқ — кўр:
Дилдираб, лопиллаб турган булутларнинг
Тобутида ётар жонсиз тафаккур.

У қандай севарди.
У қандай севарди Дунё — Ватанин.
Йўқ, озодликни отиб бўлмас, йўқ.
Нада тубан, нада аянч осмоннинг душмани.

Қўлларига қайтадан қора машғал олган машғум
шайтанат —

Зулматликлар Чилининг оппоқ тонггини
Чил-чил синдирдилар.
Қонли санжоқ илдилар, Пабло.

Етим қилмоқ бўлдилар озодликни.
Фақат,
Яна ўзларини етим қилдилар,
Пабло.

Етар, бас, марсия...
Эй сиз, ғафлат супрасида биқсиб тўйганлар,
Эй, сиз, қурбонликка
Қуёшни сўйганлар...

Уни ўликлар ўлдирдилар.
Ўлдирдилар шоирни. Инсонни.
Ҳайқир, ҳайқир, ҳайқир, осмон —
Пабло Неруданинг сўнгсиз осмони.

1973

Бир сўз бор,
Беғубор тонг каби гўзал,
Тонг чоғи очилган гунча каби,
Гунчада шабнам каби мусаффо.

Ширин туйғуларнинг
Ширин фарзанди,
Осмон каби бепоён кўзлар севинчи янглиғ
Бир сўз бор.

Бир сўз бор,
Ҳақиқат сўзидан ҳам юксак,
Ҳақиқатнинг ўзидан ҳам юксак
Бир сўз бор...

1963

Сув остида ялтирайди тош,
Харсангларда синади сувлар,
Хаёлларим сингари бебош,
Тошларда ўйноқлар оҳулар.
Мавжлар каби жимирлайди жон,
Япроқдек қалтирар нигоҳим.
Тўлқинлар устида паришон —
Севинчларим, чекилган оҳим.
Борини чекаман асабий,
Имонимда аллақандай куч,
Аллақандай қудрат бесабр,
Аллақандай шаклсиз севинч.
Кўзимда қумларнинг ўйини,
Йўлларимда ғиж-ғиж соқов тош...
Нелар бузди, шоир, ўйингни,
Бунча хурсанд кўзларингда ёш?
Нелар керак менга ўзи? Оҳ...
Кўксимни синдирар харсанглар.
Кафтимга тўкилар бир наво,
Не наводир, ким уни англар?
Сув остида ялтирайди тош,
Харсангларда синади сувлар.
Хаёлларим сингари бебош
Тошларда ўйноқлар оҳулар...

1965

Сени менга бетоб дедилар,
Бу сўз ёмон, бу сўз кўп оғир,
Сени менга бетоб дедилар,
Оқди ёшим мисоли ёмғир.

Сени менга бетоб дедилар..
Менга дунё ҳазин туюлди.
Булутларга тўлди осмон —
Аччиқ-аччиқ ёши қуюлди.

Сени менга бетоб дедилар..
Лекин келдинг, келдинг сен ўзинг.
Қора булут тамом йўқолди.
Ҳолбуки мен.. Йиғлайди кўзим.

1965

ЮРАК

Гўё барибирдай яхши ва ёмон,
Юрак, сенга борар кўчалар очиқ..
Сачраб ёнарсану бўлмассан тамом,
Ўткинчи ғамларга аччиқма-аччиқ.

Юрак, йўлларингда турганман такрор,
Роса сайраганман сенинг тўғрингда,
Ким билар, ақлимга келдинг неча бор,
Неча бор сўзладим сенинг йўғингда.

Балким алдаганман ваҳима ютиб,
Сен ҳам ташвишларга солгансан балким,
Бугун-чи, дегайман ўзимни тутиб
Сен ҳақсан барибир, менинг юрагим.

Шул осмон остида кезгаймиз ҳали,
Мантиқ ахтаргаймиз изғиб изма-из.
Даркор бўла қолсанг йиқилғил, майли,
Фақат йиқилмасин шўрлик дунёмиз.

Майлига ҳайқирай имоним ҳаққи,
Кўкларга термилиб солайин уввос.
Мен фақат коммуна аталган ёрқин,
Фархунда замона истайман холос.

Гарчи тутқунман-ку эркин сеҳрингга,
Унда собит турар мақсуд-манзилим.
Қолиб кетмасайдим сенинг меҳрингдан,
Қолиб кетмасайдим йўлда узилиб.

Ажойиб диёрсан, қалбим, на чора
Шодлик ва ҳасратнинг маскани санда.
Овоз бер, куйингни эшитиб зора
Эслаб қўярлар-ку ҳеч бўлмаганда.

Айтгил, куйларманми бир кун, юрагим,
Айтгил, куйларманми боқмай ўзимга?
Сени жарроҳ каби совуққон ва жим
Юлиб қўярманми қоғоз юзига.

У пайт алдамасдинг кўзимга боқиб,
Шодумон дардингни айтардинг буткул.
Унгача илҳомлар келмагай оқиб,
Унгача дунёни англамак мушкул.

1966

* * *

Автобус деразасидан қараб кетсанг,
Узоқ-узоқларга,
Масофалар сувратини олиб кўзларга.
Хусусан, ой булутлар орасига беркиниб турса.

Хусусан, юлдузлар сўнганда,
Хусусан, зим-зиё тун чоғи
Айниқса, шаҳарнинг шовқини сени зериктирса.
Айниқса, севгилинг севмаса сени..

Айниқса, ғийбатлар тўқиса
Дўстларинг..
Ана, бир уйда
Милтиллаб бир чироқ ёнди.

Ана, бир уйда мўлтираб бир чироқ
Еш каби тупроққа томди..
Қанчалар йироқларга қочар қисматлар,
Автобус деразасидан қараб кетсанг...

1965

* * *

Уфқ яраланган алвон. Тўлғонар.
Турналар карвони сузар паришон.
Видолашув пайти ғамгин кўринар
Йироқ-йироқларда тизилган карвон.

Қаттиқ уринаман уфқдан нари,
Алвон узра музлаб турар нигоҳим.
Оёғим юрмайди юрганим сари,
Она ерга ботиб қолган оёғим...

1965

* * *

Хувиллаган уйда сиқилар юрак,
Ғолиб келди охир қора гумонлар.
Мен-да саргардонман, ўзимдан йироқ,
Ҳорғин кўзларимга чўкмиш тумонлар.

Ҳайҳот, тингламайсан ёнимга қайтиб,
Ортиқ етиб бормас оташин сўзим.
Сен кетиб борасан алвидо айтиб...
Мен эса излайман ўзимни ўзим.

1973

ВАТАН ҲАҚИДА БЕРНД ИЕНЦШ'ГА МАҚТУБИМ

Ватан ҳақида сенга, Бернд,
Бу мактубни ёзаётган пайтим
Ташқарида қор ёғмоқда эзгин-эзгин,
Оппоқ-оппоқ, лўппи-лўппи. Неларни ёғар қор?

Тахайюл ёғар. Тахайюл отига минган осмон.
Бернд, бундай яшаш ахир, кўп қийиндир балким,
Бернд, балким хасталаган бизни бемаврид
Йигирманчи аср, деб номланган оғриқ.

Мен шундай тушунаман Ватанни.
Утинаман, баландпарвоз сўзлар, деб ўйлама тагин.
Эҳтимол ечиб ташлашимиз керакдир қора рўмолини
Дардли хотиротнинг мунглуғ бошидан.

Эҳтимол, бизни орзулар оҳангида алдаётганлар
Тўғрисида ўйлашимиз керакдир кўпроқ.
Қор ёғмоқдадир, ҳофизам арқоғига ёзилмоқдадир
шашмақом—

Менинг Ватанимнинг тимсоли бўлиб.

Мен шундай тушунаман Ватанни.
Қор эса ёғмоқда.
Унутиш мумкин бўлмаган нарсаларни
Бирданига ёғмоқда...

1 Ҳозирги замон немис шоири (ГДР)

Освенцимни унутиб бўлса наҳот?!
Ҳар сафар ғайри инсоний ўкираман Армин Мюллер!
«Освенцим» ини ўқиганимда.
Едингдадир унда: —

Чор қирра трубалардан
Шамолларга бўккан тутунлар ўрлар,
Сариқ чанг сингари
Ёпишар тутун.

Дарахтлар шохида собит, ўлик қор.
Қор. Қор. Инсон товушларига тўлиқ қор.
Сочларга тўла тутун. Суяклар чангги.
Бас қор. Лекин ёғмоқдадир у, эзгин-эзгин.

Аччиқ бир шеър бўғзимга келиб тиқилди.
Кўзларимга сачради Бехер шеърининг қони,
Тўсиб қўйди қорларни,
Кўзларимнинг деворида эса ёлғиз шафақ ўртиги.

Германия, сен ул қора кунларда
Қаерларда эдинг, кимларга бош эдинг,
Қимларга қисматингни топшириб қўйдинг?!
Мен шундай тушунаман Ватанни.

Унутишга арзир бахт, шон-шухрат, бошқа...
Унутилмас нарса фақат фоже, Ватандир.
Унутганларнинг ҳар қандай ишида саҳв бўлмай,
Хато бўлмай доимо...

Улар қоғознинг юзига пул ёзадилар...
Улар она тилин унутадилар тахтчасининг ёнида...
Улар алдоқдан, шарбатдан, қип-қизил гўштан
Қасру иморатлар қурадилар бемалол...

1 Ҳозирги замон немис шоири (ГДР)

Ҳатто синаб кўрадилар иродаларин, бардошларин,
чидамларни.

Гарчанд жирканч, аянч туюлади ўз ҳаётлари,
Уларни қийнайди ҳатто,
Виждон азоби.

Баъзан истаб қоладилар
Темир йўлга бўйинларини қўйиб ётмакни,
Ёки бир япон фильмидаги каби ўз бошларини ўзлари
Қилич билан секин, роҳатланиб, кесиб ташламакни.

Ёки самурайлар каби ўз қоринларини бутун ҳолида
сўйиб олмакни.

Лекин бундай қилмасликка бардош бор уларда,
жасорат бор.

Бундан баттарини кўрганлар улар,
Виждон қийноғини кўрганлар ахир...

Шу пайт Ватан кўз ўнгимда бўлар намоён.
Қор ёғмоқда.

Нега қор қоп-қора. Қор ёғмоқда.

Бундай қорни биринчи бор кўришимдир балким, Бернд.

Гўё мен зулматнинг ичида кетаётирман,
Қўлларимда ёғду сочмайдиган қора машъала,
Гўё Зулмат Борлиққа айланган
Худди Байрон айтган сингари.

Қор ёғмоқда. Тахайюл ёғар.

Унинг карвон-карвон булутларини қўлларим-ла
ушлаб кўраман.

Улар йигирма миллионли шаҳид номидан сўзлар.

Бу — буюк миллат эди.

Бу — Буюк Давлат эди.

Дунёнинг севикли Ватани эди...

Йўқ энди. Йўқ энди. Йўқ энди.

Мен шундай тушунаман Ватанни, Бернд.
Нозим Ҳикмат айтган каби бир маҳал
Ватанларнинг Ватани бордир дунёда лекин,
Бу Ленин аталган Ватандир, Бернд.

Уша чуваш ҳайкалтароши сингари мен ҳам
Узим бунёд этган Ленин ҳайкалининг пойидан
Йиқилиб
Улишга тайёрман букун.

Биламан у ҳайкалтарош
Лениннинг сиймосида
Ватан ва озодлик рамзини кўрган.
Мен шундай тушунаман Ватанни.

Деразамнинг нариги томонида эса ҳамон
Қор ёғмоқда,
Оппоқ-оппоқ, лўппи-лўппи,
Узун-узун қор.

1973

Чексиз-чексиз дақиқалардан иборатдир
Менинг чорак асрлик умрим.
Бу қандай иморатдир
Бунёд этган қўлим..

Гап бошқа устоз, бошқа,
Эй, умрим, ҳаққимдир ахир, бир соатнинг
ўзида бир мазмун:
Нозимнинг дардлари каби узун,
Ишончлари каби голиб яшашга!

Эллик ёшлик бефарзанд кишининг:
«Бир ўғлим бўлса эди»,
«Бир қизим бўлса эди» фикрларидай огир,
Ёшликнинг ширин армонлари каби олгир,

Айни орзуларда,
Айни қайгуларда,
Айни севинчларда
Яшамоқ, устоз.

Шундай бўлмаса агар,
Нега керак бу келбат, бу овоз!
Шунчаки дарахтдай ўсмоқми,
Шунчаки дарёдай оқмоқми дарбадар!

У пайт кўзим очиқ
Лекин асли кўрмасди.
У пайт юрак урар,
Лекин асли урмасди

У пайт,
Дарахт — дарахт,
Дарё — дарё...
Юсуф — қайғусиз Квазимодо!

Мен-ку истамасман ўлимни,
Бироқ ҳар соатда, ҳар дақиқада
Бу ёруғ дунёнинг у томонидан
Балки ҳукм этмоқдалар ўлимга мени.

Мен Юлиус Фучик — дорга осилди бошим.
Тўйчи Эрйигит ўгли—отим менинг—
Кўксимда
Созуған қўргошини.

Ботган кўзларимда жаллодларнинг аянч сурати
қотган,
Вьетнамлик бир гўдакман мен — бағри яра,
Қўлсиз, оёқсиз
Ва бошсиз ётган.

Мен ҳали ҳам турма панжаси ора
Сўнгсиз ва озод осмонларга қарайман,
Қарайман қуёшга! Мен ҳаёт истаймай

Гап бошқа, устоз, бошқа...

1965

* * *

Деразамдан боқар зулумот,
Зулмат билан жанг қилар ёмғир,
Юрагимга оқар зулумот,
Оқиб тилар фикримни ёмғир.

Зулмат билан жанг қилар ёмғир,
Шиддат билан кесар зулматни.
Пичоғингни боғла, эй бағир,
Сен ҳам, сен ҳам уни йўлатма!

Юрагимга оқар зулумот,
Манзилда бўларми ҳукмрон,
Қўлларимни боғларми, наҳот,
Шу мантиқсиз зулмат—ноғирон?

Оқиб тилар фикримни ёмғир,
Фикрларим менинг сачрайди.
Чўян парчаларидек кескир.
Нега бу зулумот қочмайди?

Нега, тушунмайман, нега? Дод!
Ёмғир—дунё сингари оғир.
Деразадан боқар зулумот,
Зулмат билан жанг қилар ёмғир.

1965

Она, менинг ҳаққим кўп,
Мозийдан, ҳозирдан ва келгусидан.
Она, менинг ҳаққим кўп
Айниқса ўзимдан.

Биринчи—ёнишлар,
Иккинчи—ёнишлар,
Учинчи...
Йўл эса узун.

Оҳ, узун.
Баъзан хафа кўринасан ўғлингдан,
Ҳаққимни.
Тан олмайсан баъзан.

Она, менинг ҳаққим кўп
Қуёшдан,
Гуллардан
Ва сендан.

1964

Паға-паға оппоқ қор ёғар,
Боғлар киймиш илоҳий либос.
Юрагимни бир оташ доғлар—
Қуёш тутиб келаётир ёз.
Нима бўлди? Қипригинг намли,
Кўзларингда яширин асрор,
Девордаги сувратим қани?
Нима бўлди? Қалбингда не бор?
Ёғар оппоқ, паға-паға қор,
Дардим қорлар каби сочилар.
Хув, йироқда гуллаган баҳор
Бўйларни кўксимга санчилар...

1969

Балки ўчган эдим ёдингдан
Ширин хаёлингни буздимми?
Лайло, Лайло, сенинг ёнингда
Япроқ каби кўрдим ўзимни.
Ширин хаёлингни буздимми?

Сени ўйлаб келмайдир уйқу—
Қора туннинг ўзга сеҳри бор.
Тушларимдан топай деб гулрў,
Мен ухларман мангу эҳтимол.
Гўзал тушлар тилайман Лайло..

Яна пайдо бўлдинг йўлимда.
Яна йўлларида бўзладим.
Бечора қалб сенинг қўлингда,
Кўзларингда менинг кўзларим.
Нечун пайдо бўлдинг йўлимда?...

1963

КАРЛО КАЛАДЗЕ ДИЕРИДА

Учарман, қуёшга ботган қуш каби,
Кўкда Ер ҳақида қўшиқ айтарман.

КАРЛО КАЛАДЗЕ

Тўрғай учар, Илҳомга у тўлиб учар,
Ўқдек учиб борар мовийлик сари.
Қуёшдан, ўздан маст бўлиб учар,
Оғушига олар чексизлик бағри.

Ҳар нега қодирдир соҳир шеърят,
Гоҳ ўинга эврилур, гоҳо рўё, туш.
Қамолот тимсоли сингарн, фақат,
Тумапларни кесиб учар вола қуш.

Шеърят кўида бир мажнун шиор
Тонгни сўроқлайман тунлар уйғониб,
Гуржистон қўшигин тинглайман такрор
Буюк шеърятнинг қаърида ёниб.

Бир ўзбек ўғлонн гуржи шеърининг,
Нетонг, шиддатига асирдир буқун.
Мен-да бир ошиқман, она-Еримнинг
Севгиси сўнгсиздир, иқболи гулгун.

Шоир, тунлар ўтди, ўтди кундузлар,
Юзидан Қартвели кўтарди парда.
Неча бор айланди кўкда юлдузлар,
Оқарди қора тун Гавризангарда.

Учар, тўрғай учар, мозийдан сўйлар,
Мен уни тинглайман кўзларимда ёш.

Шоир, Кавкасион неларни ўйлар,
Наҳот ботиб кетса ерларга қуёш.

Бахрун нажот узра ўрлар қора чанг...
Гарчи бу тўқилган афсона эрур—
Эҳтимол зирвадан малул ва ўйчан
Ефаснинг, Қартлоснинг овози келур.

Улар дўст тутинган, инон, эй шоир,
Соғари алвидо қилганлар балким.
Йўқ, улар ғаразғўй бўлмаган ахир,
Йўқ, душман бўлмаган ҳеч қачон халқим.

Тўрғай учар, тўрғай куйлар беомон,
Босиб кела бошлар мозий кўлкаси.
Неча жафо бўлса кўрдинг, Гуржистон,
Сен эй, асрдийда мардлар ўлкаси.

Танимни қақшатар ул ўтмиш еллар,
Гўё кўк юзига тортилмиш ниқоб.
Лекин мхедрули саслари келар,
Титрар осмон-фалак, титрар кўҳи Қоф.

Тўрғай осмонга чўкиб бормоқда,
Дафъатан самовий бахтдан тиқилди.
Ҳайҳот, ул бечора тўрғай тупроққа,
Шул она тупроққа жонсиз йиқилди.

Қутлуғ тупроғингга қадамим босдим,
Қутлуғ тупроғингни куйларман қониб.

Билурман, охири тўхтар-ку қалбим,
Тирик жон, дунёдан бир кун ўтарман.
Учарман, қуёшга ботган қуш каби
Ажиб Ер ҳақида қўшиқ айтарман.

Бирга туғилдик-ку, юрагим,
Жаҳонни кезмакка пиёда
Одимларимиз бирдир бизнинг.
Шу бахтли, шу бадбахт дунёда.
Одамларимиз бирдир бизнинг.

Бирга туғилдик-ку, юрагим,
Насиб этганда ҳам мангулик,
Сен яшайвер, сен мени кутма,
Мен-ку исмингман холос, лекин,
Юрагим, исмингни унутма.

1965

Ясатиб қўйибди сенга бир дунё,
Орзиқиб кутади букун юрагим.
Менинг юрагимга келгил, марҳабо,
Менинг юрагимга келгил, малагим.

Ошиқлар бахтини топади унда,
Келгил, афсоналар айтмоқда боғлар.
Азиз бошинг узра ялтираб кунда
Олтинга айланар куйчи япроқлар.

Меҳрибон елларнинг қанотларида,
Қани юр, борайлик лола терғали.
Гаройиб гулларим бордир нарида,
Гулим, кўрмагансан умрингда ҳали.

Зангор тўлақинларда отайлик қулоч,
Яна ҳам кетайлик йироқ-йироққа.
Белини қамишдан боғлабди қуёш,
Жон бериб бизларга хизмат қилмоққа.

Қарагил, нақадар тиниқдир осмон,
Унинг ҳузурига юргил борайлик,
У ерга қора тун йўламас асло,
Булутлар қайгудан кетмас қорайиб.

Қани, қўлларини қўлимга қўйчи,
Менинг юрагимга кетайлик бирга.
Сира ҳам у ердан келмайлик кўчиб,
Аччиқ тажрибалар ортиб тақдирга...

1966

ИСИКАВА ТАКУБОКУ¹

Ҳасратимнинг
Суюқ тошларидан
Даҳма қурмоқчиман
Ўзимга.
Ичида ўз жасадим бўлсин.

1962

¹ XX аср япон классик шоири.

* * *

Аввал хаёл эдинг, холос бир хаёл,
Сени юрагимда олиб юардим.
Аввал хаёл эдинг, холос бир хаёл,
Сен мени иргитиб кетма, бедардим.

Қайга кетаяпсан, шунда тўхтай қол?
Сени кутавериб толди кўзларим..
Мендан кўзларини юмди ул хаёл,
Умрбод очилиб қолди кўзларим.

1962

ШОИР

Абдуллага

О, она табиат, маънос онажон,
Сирли бу завқ аро сирқирайдир тан,
Охири ўлдирар мени ҳаяжон,
Бонси не, айтолмасман дафъатан.

О, она табиат ўйлайман сени,
Тинглайман оламнинг шивирин такрор.
Банди масканига чорлайди мени
Қибор чўққиларда музлаган баҳор.

Мунгли товушига осурман қулоқ,
Довдир мажнунона ҳаслга асир...
Варақлар устида михланди ингоҳ,
Ёнги чангалида турибман ахир.

Бир шеър қаршисида туравердим дол,
Бир шеър қаршисида телба, дезона,
Мункайиб қироат қилаётган чол
Ўмрини бошқатдан бошлади яна.

Шоир шунинг учун тузарми девон,
Ўўқса бу парижон тизмалар нечун?
Қимми шоир дея тап олар жаҳон,
Биз кимми шоир деб атаймиз бу кун?

Кимдир ул жафокор шу хилқат аро
Хамнишин тутинган оддий қаламга.
Кимдир ул, гамгусор ва мотамсаро
Фирр сочаётган оламга.

Кимдир ул, эрмак деб куйларми, наҳот,
Соҳта эҳтирослар чулғарми уни?
Пўқ!.. Пўқ, яралмади у билган ҳаёт,
Ҳали тугилмади шоирнинг куни.

Ҳали қайлардодир жанг борар ёвуз,
Маъсум гўдакларнинг шаъми ўчмоқда.
Мусиқор! эмас ку темир ёлмоғиз
Муштарак осмонда учмоқда.

Не эллар, ватанлар гулханда ёниб
Шоир кўз ўнгидан ўтади бир-бир.
Барчанинг дардини ўзига олиб
Мажнун бўлиб юрар шунинг-чун шоир.

Ҳали бўғиеларда бўғилар нафас,
Эски яралардан чак-чак томар қон.
Шоирни куйлатган табиат эмас,
Шоирни куйлатган ҳазрати инсон.

Тиккандир жонини Ватанига у
Бу сўз қаршисида титрама, эй жон.
Юзма-юз келгандек гўё ўт ва сув,
Юзма-юз келадир шоир ва замон.

Буюк эътиқоддир бу даҳр аро йўл.
Буюк эътиқоддир муборақ илҳом,
Шоир юрагида очилмаган гул
Шоир юрагида собит итиқом.

1970

1 Афсонавий темир қуш. Кўшиқ айтиб, хуш бўла сочиб учармин.

* * *

Бир қушча деразам ёнида
Утирар паришон ва гариб,
Ўнглайди, кўзлари ёнади,
Кўзлари иккига марварид.

Бир ажиб навога ўхшайди,
Шоирга ўхшайди бир ҳассос,
Мискин соз чалмоққа у шайдир,
Дардига бордир-ку бир асос.

Мен унга қарайман оҳиста,
Мен қушча ҳолига ўнглайман.
Билмайман ва лекин не истар.
Билмайман ҳеч қачон, билмайман..

1963

ШАБНАМ

Умринг жуда қисқа бўлса ҳам
Дунёга шаффофлик бўлиб тўласан.
Сен жамики кўзларга малҳам
Илиқ табассуминг билан ўласан..

1963

* * *

— Ойи, ойи, айтиб беринг,
Борми менинг ҳам ўз йўлим?
— Ҳамма яхши йўллар сенинг,
— Энг яхшиси, сенинг, ўғлим.

— Ойи, недир баланд учган,
Нега менинг етмас қўлим?
— Ердан осмон узра кўчган
Хаёлингдир сенинг, ўғлим.

— Ойи, уруш нима, айтинг,
У нимадир номи—ўлим?
— Бўлса айтар эди отанг...
Уруш—бу йўқ нарса, ўғлим...

1964

ХОККУЛАР¹

1

Утмишларнинг ёди қолсин,
Келажакнинг орзуси.
Иккиси ҳам бўлмаса ёмон.

2

Сокин турар бир дарахт салобат тўкиб,
Бир сўз демас... ҳеч қачон,
Ақлли кўринар балки шунинг-чун.

3

Дилимда бир сўз бор эди,
Бу сўз меники эди. Айтдим
Мен сўзники бўлдим ортиқ.

4

Мен ўзимдан ўзим куламан,
Бахтиёрман гўдак сингари,
Кула билганимдан.

5

Умримни совурдинг, деб
Ғазабингни сочма менга,
Ғазаб сочган умрин сочмасми?!

1963

¹ Япон шеърлятида бир тур шеър шакли, учлик.

ҲИЖРАТДА ОНА АЛЛАСИ

(1944)

Ҳ. У.

Шакар қўзим, тушларинг бўлсин ширин,
Сен менинг жонимсан, сен менинг таним.
Онангинг кўксида қасос яширин,
Юрагида ўқ парчаси—Ватаним.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Она юртни босди ёвуз йилдирим,
Масканатга айлантирмиш доругир.
Гарчи қон ичрадир баргрэзон ерим,
Айри тушмак болам, мушкул барибир.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Қонталашган уфқларда нафармон
Ботишини қуёш билмай турадир.
Одам ортган поезд борар шарқ томон,
Гилдираги кўксим уза юрадир.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла,

Қирғоқларга чопар, қайтар, долғалар,
Музтариб осмон кабидир нолам.
Боғларда қағиллар қора қарғалар,
Боғлар булбулидан айрилди, болам.

Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла.
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

У ерда визиллаб ўқлар учадир,
Ўқлар учиб юрмас бекордан бекор,
Тирик жоннинг, болам, шаъми ўчадир—
Ёв учун қуёшнинг ўчмоғи даркор.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Балким, афсоналар айтар булутлар,
Туркулар айтадир мусаффо, туйгун.
Йироқ-йироқлардан турналар ўтар,
Ҳижрон қўшиғини айтарлар бугун.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла.
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.
Отанг жангда. Отанг сени кўрмайди,
Отанг жангда, қора хат олган онанг.
Отанг келиб аҳволингни сўрмайди,
Бу оламда бир ўзи қолган онанг.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

Армон-ла юмгандир кўзларини, бас,
Жон бериб душмандан олгандир ўчин.
Нечун қалқиб-қалқиб оласан нафас,
Нечун қўрқиб кетдинг, тўлғондинг нечун?
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла

Шакар қўзим, тушларинг бўлсин ширин,
Сен менинг жонимсан, сен менинг таним.
Онангнинг кўксига қасос яширин,
Юрагида ўқ парчаси — Ватаним.
Нидо қилдим, нидолар қилдим, алла,
Сени йўқдан бинолар қилдим, алла.

1973

* * *

Қайга учмоқдасиз, қайга булутлар,
Букун меҳрингизни тўқасиз қайга,
Эҳ, шамол қайларга сизни ирғитар,
Сиз билган ергами, қандайин жойга?

Дарё тепасида йиғилиб у кун
Булут бўлгандингиз яхши ниятда.
Нечун қўл бердингиз шамолга, нечун,
Нечун қул бўлдингиз булутлар, қайта?

Сиз билар эдингиз қайдадир кутар,
Сизсиз чил-чил синиб ётибди тоқат...
Ҳолбуки, шамол — йўқ, сиз — йўқ, булутлар,
Сиз телба шамолга бир эрмак фақат.

1965

ЕГИШЕ ЧАРЕНЦ ХОТИРАСИ

Мен
Оламдан
Ўтдим.

Мен оламдан ўтдим.
Эркалатманг ўтган ода'
Елкаларда кўтарманг.

Атрофга
Ўғринча
Йўталманг.

Раҳмат... Ўзим ё им-ку...
Эҳтиёж борми тобутга?!
Барибир... Ён , Ендилинг.
Мен ахир, м р ўч эдим ўтга...

1973

ТАНҚА¹

Айт-чи, мени унутдингми,
Гулларим қонлар ютдими?
Унутдингми, эҳ, бир йўла
Ёруғ дунёдан ўтдими
Муҳаббатим эккан гуллар?!

1965

¹ Япон шеърлятида бир тур шеър шакли, бешлик.

ТАГОР ВА СРАБОН¹ ЁМҒИРЛАРИ

Срабоннинг кўлкаси фироқ, совуқ.

ТАГОР

Шоир, чатака² қуш уйғотди сени,
Паришон ёмғирлар ичра паришон.
Омонлик излайдир срабон сели,
Бир Ватан сўрайдир ғариб срабон.

Шоир юрагини очди ва ёмғир
Сўзларга айланди, ҳар надан жудо
Ухлаб ётганларни уйғот, эй шоир,
Йўқса уммонларни тўнқарар худо,

Ахир ҳақиқатга эрк ҳам керак-ку...
Мондартотгда³ таңгрилар ёвуздир ахир.
Бўрон кўзларига келмайдир уйқу,

Ултирар нақ Вайтаран⁴ тўғонида...
Ёмғирларга сероб яшади шоир.
Урён юрак билан мангу қолди у.

1973

1 Ёмғир жуда кўп ёғадиган фасл.

2 Фақат ёмғир истеъмом қиладиган афсонавий қуш.

3 Афсонага кўра худолар мажлис қиладиган тоғ.

4 Разолат дарёси.

САНЪАТКОР

Ҳаммаси тугади, тугади ахир,
Парда туширилди, томоша тамом.
Бироқ саҳна узра ҳал бўлган тақдир
Менинг юрагимда қилмоқда давом.

Қарсак гуриллади, қандиллар титрар,
Совуқ сув сепгандек титрар бир одам,
Ўқ еган оҳудек муаллақ турар,—
Шундоқ кўзларида йўқолган олам.

Кимларга шарҳи ҳол айлар бечора,
Пинҳон, дардларини ким тинглайди, ким!
Дўстим, мен яшадим, букун, бир бор;
Ахир неча марта яшамоқ мумкин!

Қайгадир шошяпсиз, кўриб турибман,
Кетаркан, елкалар қилмоқда таъқиб...
Гўё фалакларда учиб юрибман,
Ерга тушмакликка йўқ бугун ҳаққим.

Кимдир дарбозага отар ўзини,
Наҳотки ҳеч нарса қолдирмади у.
Нечун яширмакда, нечун кўзини,
Алдовми, риёми, бахтми ё қайғу!

Оҳ, синглим, турибсан не учун маъюс,
Ким ҳасрат суратин чизди кўзингга,
Ким парда ташлади беқўлу бесўз,
Кимнинг қаҳр бозори етмади сенга.

Ҳеч нарса кўтармас кўнглимни маним,
Сапчиб бўғзимга осилади жон.
Додимга етмайди на дўст, на ғаним —
Санъаткор бахтиёр бўлмас ҳеч қачон.

Сиз софсиз, умрингиз нашъага тўла,
Мен парда ортида қолурман йиғлаб.
Ҳайҳот, унутарсиз мени бир йўла,
Сиз бўлак тушларини кўрарсиз ухлаб...

Сиз эса не учун қотиб қолдингиз,
Қандай хаёлларга бошингиз тўлди.
Эҳтимол виждонга бурав солдингиз,
Марҳум виждон эди у қайта ўлди?!

Биров дардларига излайди шерик,
Қучиб ер шарига ўхшаган бошин.
Чорлайман, кел бери, мен ҳали тирик,
Чорлайман, кел бери, менинг қуёшим.

Хайр, мени ташлаб кетгайсиз бир-бир,
Парда туширилди, тамоша тамом.
Бироқ саҳна узра ҳал бўлган тақдир
Менинг юрагимда қилмоқда давом.

1970

Соҳил сари борарди бир чол,
Қўлда ҳасса, шошиб борар ул.
Ҳар кун такрор бўлар ушбу ҳол,
Гудранади, асабий нуқул.

Жонга теккан бу узун тоқат?
Етакларми хаёлот мажҳул?
Гудранади, асабий, фақат
Дарё сари судралади ул.

Қандайин сир бордир бу ёқда,
Азим дарё, сен ўзинг айтгил?..
— Ҳув, ёшлиги қолган қирғоқда.
Ёшлигини излаб келар ул...

1964

* * *

Қани най бер менга, дўстгинам...

А Б Д У Л Л А О Р И Ф

Бер, рубоб бер, менга дўстгинам.
Бер, қалбингни торларга қадай,
Тўлиб-тўлиб куйлайин мен ҳам,
Бармоқларнинг қўшигин айтай.

Офтоб куйлар паришон кулиб.
Бироз хафа кўринади у.
Ана, қўшиқ бошлади булут,
Тўкилмоқда тупроққа туйғу.

Оҳанг варақлайди дунёни,
Дунё—ўқилмаган бир китоб.
Зангори товушлар уммони—
Астагина бақирар рубоб..

Рубоб, рубоб, сен уни қувла,
Овозини ўчирсин алам,
Уйқудан уйғонсин уйқулар,
Бер, рубоб бер, менга дўстгинам.

1965

ОТАМ ХОТИРАСИГА

Ўшал эсдаликлар туфайли
Заҳмат чекмоғим учун ҳаётда.
Мен таниб олгунча эсимни
Эсдаликлар қийнайди, ота.

Эсдаликлар ўртайди ҳали,
Руҳим тўла армон ва мотам.
Ўшал эсдаликлар туфайли
Мен қандай яшайин, ота?!

1960

ОНАМГА ХАТ

Эшитдим, онажон, хафа эмишсан,
Кечир, ойлаб сенга ёзолмадим хат.
Гарчи муҳаббатдан тилардим эҳсон,
Ёруғ кунларимга бўлгандим илҳақ.
Юзимга нафасинг урилар илиқ,
Ажиб ёруғликка тўлмоқда хона.
Суратим қошида дуолар қилиб
Тағин йиғладингми, муштипар она?
Уша гап, севганим шу азиз Ватан,
Бу қадар ташвишлар ютмагил, бағрим,
Ўксук отам каби ҳали ҳам зотан,
Қалқиниб-қалқиниб турибди шаҳрим.
Биламан... сирни бой беришлик ёмон,
Ўғлингга бу йўлда бардошлар тила.
Баъзан топганимни ичиб қўяман
Сирни бой бермасдан улфатлар ила.
Бироқ эҳ, билмайман, гўёки зимдан,
Кимдир таъқиб этар мени беомон.
Қандайдир бир кимса балки ҳақимда
Хунук латифалар тўқийди, ёлгон...
Она, куйланмаган бир куй истайман
Ва лекин алдоқчи ҳислар олур жон.
Эҳтимол қаламни бекор қистайман,
Нетайин, ростини айтгил, онажон.
Яшил дарахтзорни ечинтирар куз,
Пойимда баҳорнинг алвидо уни.

Бепарво ёшликни илгамайди кўз,
Қайлардан ахтарай, онажон, уни.
Борурман... йўлимда гичирлар тошлар,
Заъфарон куз янглиғ хаёлим тақир.
Шаҳарнинг ғавғоли тинчини ташлаб,
Узоқ вақт ёнингга бормадим ахир.
Эшитдим, онажон, хафа эмишсан,
Кечир, ойлаб сенга ёзолмадим хат,
Гарчи, муҳаббатдан тилардим эҳсон,
Ёруғ кунларимга бўлгандим илҳақ.
Бахтсизликка ўхшаб кетар бу ҳолим,
Сенсиз бахтсизликка ўхшайди қисмат.
Сенсиз ёришмасди менинг хаёлим,
Дунёнинг лақаби бўларди ҳасрат.

1966

* * *

Юлдузларга мен ҳам қарайман,
Юлдузлар—самовий бир хаёл.
Мен кўпроқ заминга ярайман,
Менга керак ердаги ҳаёт.

Юлдузларга қарайман мен ҳам.
Юлдузлар—чақнаган орзулар.
Ҳув, мискин кезадир бир одам—
Кўксида ёнмаган юлдузлар.

Юлдузларга қарайман мен ҳам.
Баъзида келадир ҳавасим.
Баъзида босадир оғир ғам.
Баъзида етмайдир нафасим.

1965

ЭГАЛАРИ ТАШЛАБ ҚЕТГАН УЙ

Ким бор? Бўм-бўш уй, чор атроф қоронғу.
Ястанган самонинг рангги ўчибдир.
Ким бор? Бўм-бўш уй, чор атроф қоронғу.
Кўчмишлар. Юлдузлар қайга кўчибдир.

Қоронғу, чор атроф қоронғу. Йўқ, йўқ.
Чеки йўқ саҳродек яхлаган тақир.
Қоронғу, чор атроф қоронғу. Йўқ, йўқ..
Бечора бўм-бўш уй, эй сағир..

1965

МУТЛАҚ ТҮҒРИ ВАҚТ

(*Стефан Цаневдан*)

Тўхтаб қолган соатлар фақат
Суткада икки марта кўрсатур
Мутлақ тўғри вақтни.
Қолганлари хато қилур ҳаммаси..

Қўпол ташбиҳ учун афв этгайсиз,
Бироқ мен сўзлайман,
На бир қадам олға,
На бир қадам ортга юрмаган,

Учаётган замон қўлкаси
Уларнинг муқим, мақдур сояларига тўғри келишин
Қайсар севинч ила кутганлар ҳақда.
Тантанавор ҳайқирар улар:

— Тўхта!
Диққат!
Тўхта!
Биз мутлақ тўғри вақтни кўрсатурмиз.

Биз кўрсатурмиз мутлақ тўғри йўналиш.
Бизга тўғирлангиз!
Бизга тўғирлангиз!

Ҳатто камзулларимиз тугмалари ҳам
Тўғри келар мақолаларнинг кўп нуқталарига.

Қолганлари ҳаммаси хато,
Тўхта!

Тўхта!

Тўхта!

... Ва, танҳоликда қоларкан яна,
Ўзларининг мангулик бекатларида,

Улар тўхтар-қотар.
На бир қадам олға,
На бир қадам ортга...
Лекин сиз,

Ўйламангки даф бўлдилар дея абадий.
Дафъатан,
Тўқнашганда вақт билан
Юлинган тугмаларини

Симлар ила ўраб,
Қадашар улар...
Ва кутиб ётарлар,
Кутиб ётарлар,
Кутиб ётарлар,

Токи кўлкалари тағин кўрсатгай,
Мутлақ
Тўғри
Вақтни.

Харита.
Кўзларимга нур сингари сингиб кетар
Юрагимнинг суврати—харита.
Етар.

Мен ҳали кўрмаган ороллар,
Мен ҳали билмаган ерлар, денгизлар,
Қонларимда ором олар.
Қонларимни бузар.

Бунда кўринмайдир бир чайла,
Унда бақираётган бир одам...
Қалқир, қалқир ҳар бир хужайра
Кўзимга сачраган ярадан.

Шу парча қоғозни босиб,
Қим қалбимни гижимлаб отар?!
Харита—нафасим,
Кўзимнинг иссиғи—харита.

1962

ПАБЛО НЕРУДАДАН

Қора ўрмон, адашдим, кесиб олдим бир новда,
Қуршаган лабларимга унинг шивирин тутдим.
Бу, эҳтимол, селларнинг, парчаланган жомларнинг
Еки яра юракнинг инграган овозидир.

Нимадир йироқлардан етиб келар дафъатан;
Ул-теран яширинмиш, тупроқ остида қолмиш —
Намхуш кўр ойдинда сочилган барглар аро
Бир вақт хазон сипоҳи кўмиб кетган ҳайқириқ.

Ўрмон маҳв этолмади лабларимда уйғонди,
Ёнғоқ — дарахт новдаси бўғиқ ва сокин куйлар,
Новданинг титрак бўйи қуюладир онгимга.

Гўё мени топмишдир унут бўлган илдизлар,
Олис болагим-ла қўлдан учган Ватаним,
Мени ҳушдан ажурди повданинг хуш бўйлари...

БИТИҚ ТОШ

Азизхон Қасимовга

Фирдавсий бир замон айтгани каби,
Ҳар не ўткинчидир, фанонинг ўзи,
Фақат икки нарса қолур абадий—
Ботирнинг шавкати, дононинг сўзи.

Аждодлар Ватан деб жон фидо қилган,
Беҳуда гап сотиб юрмаган улар,
Мана минг йилларни опичлаб келган
Битиқ тош она—ер ҳақида куйлар.

Вақт қуюнида не даври даврон,
Бу—тошга айланган эркдир, бардошдир.
Бу Ватан аталган муқаддас армон.

Унга қарайману бир ҳис туяман,
Бу юртим тимсоли мангулик тошдир..
Юрагим тошига шеърим ўяман.

1972

ЛЕНИН МАҚБАРАСИГА ГУЛЧАМБАР

(Парча)

Замҳарир қор ёғар, узун, қуюқ қор,
Қорга кўмилгандек тўгарак олам.
Сен томон дунёвий издиҳом оқар—
Саломат бормисан, эй азиз одам.
Кўзларим ўнгида жонланади у,
Кўзларим ўнгида талотум жаҳон.
Йиқилар бошимга яна тош-қайғу,
Жимгина бораман мақбара томон.
Борди-ку оламдан муқтадир даҳо,
Қимга санчилмишдир ўлимнинг тиги?!
Унинг мотамида бўлганман гўё,
Кўксимда йиғлайди қадимий йиғи,—
Ўйларимни мен қорларга қораман.
Лениннинг қошига бўзлаб бораман.

Бу ерда гирдобга бенгзар шамоллар.
Ул парда кўтаргай ернинг юзидан.
Жозиб илиқликка интилар қўллар,
Бир бурда керакдир унинг сўзидан.
Ҳали дунё очдир фикрга, нонга,
Сабр ҳам доимо ҳешдир инсонга—
Вақт шамолида талошдир Давр.
Портлаши шарт бўлган вулқондир сабр,—
Худди инсон каби ранжитмак осон,
Зада юрак учун бир сўз етади.
Бир сўз-ла меҳвардан чиқиб кетади,

Айланар муаллақ замину осмон..
Уни елкасида олиб ўтади
Тафаккур дунёси мақбара томон.

Узун хаёлларга чўмаман такрор,
Қуш уйқу этадир мени тушларим,
Исиниб олингиз озод қушларим.
Бошимда чарх урар равий мусиқор,
Ажиб афсоналар айтар тонг қадар,
Мўъжиза қўшиқлар айтадир менга,
У азал инсоннинг армонин айтар,
Тумшуғидан учар хушбўй аланга.
Қушим, эркин-эркин олабер нафас,
Орзу ҳавосида сарбаст елақол.
Қора қузғун, қора ҳасрат тутолмас
Шу буюк даргоҳга учуб келақол.
Қушим, сен шунчаки бир эрмак эмас —
Дунё тургунча тур курашчан хаёл.

Замҳарир қор ёғар, қуюқ, узун қор,
Бу ерда гирдобга бенгзар шамоллар.
Узун хаёлларга чўмаман такрор.
Қор ипига осилмишдир хаёллар.
Бу ердан ҳақиқат овози келур,
Мен-да ҳақиқатга посбон турармен.
Бу ер — муқаддаслик тимсоли эрур,
Қалбим мақбариди олиб юрармен.
Бу ердан ўтадир имон излари,
Бу ер шарқу ғарб, жанубу шимол.
Абаднинг кўксида юмиб кўзларини
У дунё ҳақида суради хаёл.
Бунда у кўзларни тингламоқ керак,
Поклашмоғи керак ҳар қандай юрак.

ВИКТОР ХАРА'НИНГ СЎНГГИ ҚЎШИҒИ

Оҳ, сўнги қўшиқни куйламак бунчалар қийин.
Виктор Харанинг кўзлари ўнгида
Унинг суюк она-Ватанин —
Етти торли муқаддас созини синдирдилар.

Оҳ, сўнги қўшиқни куйламак оғир, кўп оғир.
Қотилларнинг осий юзларида ажал ниқоби
Беш минг бизлар,
Беш минг ҳозир—майонда.
Бизлар беш минг? Бизлар беш минг холос?!
Иўқ! Биз миллионлармиз ахир
Ёруғ жаҳонда.

Оҳ, сўнги қўшиқни куйламак оғир нақадар.

Виктор Харанинг кўзлари ўнгида
Унинг ўн фарзандини, ўн дилбандини,
Унинг сарбаст-сарбаст қўшиқларига
Доим жўровоз
Осмон каби озод болаларини—

Бир эмас,
Икки эмас,

¹ Виктор Хара — хунта томонидан ваҳшийларча ўлдирилган Чилининг қўшиқчи шоири.

Уч эмас...

Унинг ўн фарзандини—

Бармоқларини сўйди жаллодлар.

Узинг яратдингми шуларни, танграм!..

Буқун

Ўн минг яратгучи қўллардан айрилар дунё.

Оҳ, сўнгги қўшиқни куйламак нақадар оғир.

Шамолларнинг сочларига илашиб учди,

Учди шамолларнинг чангал сочларида

Унинг қонли қўшиғи.

Тутди фалакни.

Тўқинди дунёга.

Оҳ, сўнгги қўшиқни...

Куйламак...

Зарур.

1973

МУНДАРИЖА

«Дарё каби доимо уйғоқ»	6
«Янги тош»	8
«Айланиб тушар қор йўлимга»	9
«Оғушига олар кундузни»	10
Шеърият	11
Учинчи дўст	13
Бетховен	14
Она тилим	15
«Бир шеъримнинг, қаранг, боши йўқ»	17
Рондел	18
Пабло Неруда ўлимига	19
«Бир сўз бор»	21
«Сув остида ялтирайди тош»	22
«Сени менга бетоб, дедилар»	23
Юрак	24
«Автобус деразасидан қараб кетсанг»	26
«Уфқ яраланган алвон. Тўлғонар»	27
«Хувиллаган уйда сиқилар юрак»	28
Ватан ҳақида Бернд Иенцшга мактубим	29
«Чексиз-чексиз дақиқалардан иборатдир»	33
«Деразамдан боқар зулумот»	35
«Она, менинг ҳаққим кўп»	36
«Паға-паға оппоқ қор ёғар»	37
«Балки ўчган эдим ёдингдан»	38
Қарло Каладзе диёрида	39
«Бирга туғилдик-ку, юрагим»	41
«Ясатиб қўйибди сенга бир дунё	42
Исикава Такубоку	44
«Аввал хаёл эдинг, холос бир, хаёл»	45
Шоир	46
«Бир қушча деразам ёнида»	48

Шабнам	49
«Ойи, ойи, айтиб беринг»	50
Хоккулар	51
Ҳижратда она алласи	52
«Қайга учмоқдасиз, қайга, булутлар»	54
Егише Чаренц хотирасига	55
Танка	56
Тагор ва Срабон ёмғирлари	57
Санъаткор	58
«Соҳил сари борарди бир чол»	60
«Бер, рубоб бер менга, дўстгинам»	61
Отам хотирасига	62
Онамга хат	63
«Юлдузларга мен ҳам қарайман»	65
Эгалари ташлаб кетган уй	66
Мутлақ тўғри вақт	67
«Харита»	69
Пабло Нерудадан	70
Битик тош	71
Ленин мақбарасига гулчамбар	72
Виктор Харанинг сўнги қўшиғи	74

На узбекском языке

Рауф Парфи

ПАМЯТЬ

Редактор *Омон Матжон*

Рассом *В. Шевченко*

Расмлар редактори *Н. Холиқов*

Техн. редактор *А. Мирқосимов*

Корректор *Р. Содиқбекова*

Босмахонага берилди 16/1-75 й. Босишга рухсат
этилди 18/VI-75 й. Формати 70x90 1/32. Босма л.
2,5. Шартли босма л. 2,93. Нашр. л. 1,97. Тиражи
10000. Р. 10718. Ғафур Ғулом номидаги Адабиёт ва
Санъат нашриёти, Тошкент, Навоий кўчаси. 30.
Шартнома № 70—74.

Ўзбекистон ССР Министрлар Советининг Наш-
риётлар, полиграфия ва китоб савдоси ишлари
бўйича давлат комитетининг Бекобод босмахона-
сида, № 1 қўғозга босилди. Бекобод шаҳар, заказ
№ 9. Баҳоси 23 т.

Парфи Рауф

Хотирот.
риёти, 1975.
80 б.

Т., Адабиёт ва санъат наш-

Рауф Парфи 1940 йилда Тошкент областининг Шўралисой қишлоғида туғилган бўлиб, 1960—1965 йилларда В. И. Ленин номидаги Тошкент Давлат дорилфунунининг журналистика факультетида ўқиган. Унинг биринчи шеъри матбуотда 1956 йилда босилган. Ўқувчилар шоирни «Қарвон йўли», «Акс садо» ва «Тасвир» шеърий китоблари орқали яхши билади. Байроннинг «Манфред», Нозим Ҳикматнинг «Ичсон манзаралари» асарлари ўзбек тилида Рауф Парфи таржимасида нашр этилган.

Рауф Парфининг ушбу «Хотирот» китобида ҳозирги замон кишисининг руҳияти шеърий мисраларда ифода этилади.

Парфи, Рауф ^Дамьять.
Уз 2